

Adalékok désfalvi Simon Mihály életrajzához.

A magyar unitárius status egyik kiváló oszlopos férfia a XVII. százév második felében és a XVIII-nak első negyedében fél századot töltött a haza szolgálatában. Ennek felét a nemzeti fejedelmek, a két Apafi alatt, ha ugyan fejedelemségnek nevezhetjük II. Apafi Mihály alatt a nemzeti fejedelemség megrendült, hanyatló s teljesen megszűnt korát; az ötven év másik fele I. Lipót, I. József és III. Károly Habsburgházból való uralkodók korára esik.

Hű, pontos, lelkiismeretes szolgálatja, kitartó, ernyedetlen szorgalma fokenként készítették a lépesőt az erdélyi kormányszéki tanácsosságra, belső titkos tanácsosi kitüntetésre és jutalmazásokra.

I. Apafi Mihály fejedelem 1678. július 21-én Gyulaféhevárt kelt adománylevelében Nagy-Csergeden lakó Moldován Salamont és Kosztánt született és születendő gyermekeikkel s minden ingóságokkal désfalvi Simon Mihálynak, udvari nagyobb kancelláriája irnokának és hites jegyzőjének s mindkét ágon levő örökösei és utódainak ajándékozta.

Egy év sem telt el és Apafi ismétli fejedelmi kegyét és négy gazdátlan családot ajándékoz Simon Mihály hites irnok és jegyző emberének, 1679. június 10-én az előbb írt módon ezek: Hatzegán János Somostelkén, Pap János, Ráduly János Nagy-Csergeden és Szunya György Pocsfalván, ki törvénytelen ágyból, ismeretlen atyától eredett.

Apafi kegye, Simon Mihály iránt, átszállott fiára, II. Apafira is. A fejedelem irodájában töltött hosszas működése alatt az ifjú fejedelem II. Apafi Mihály kegyét is kiérdemelte s tőle 1698. nov. 24. Bécsben költ adomány-levél szerint két jobbágyot nyert: Szászujsfalvi Rima, másként Sztán Juont és Désfalvi Osa Sztant. Apafinak ezen adományát Leopold is megerősíti 1699. június 19-én Bécsben. 1703. május 12. Bécsben kelt adomány-levél szerint: „Megtekintvén tekintetes nemzetes Deésfalvi Simon Mihály uramnak Felséges Császárs és Coronás Királyunk ő felsége erdélyi udvari Cancellariája Tanácsának és regisztrátorának hozzánk való hűséges magaalalmaztatását és szükségés dolgainkban még ez idegen földön is szorgalmatossággal gyakorlott sok rendbéli szolgálatját: annak megjutalmazására“ adta a gálfalvi határon, a désfalvi kis hidon alól levő majorság szántóföldjét.

E pár okmányon kívül 20 ív terjedelmű naplója is mutatja, hogy 1698. májustól fogva, sőt — egy feljegyzés szerint — 1697. november 16-tól fogva, Bécsben az erdélyi Cancellariánál szolgált gr. Teleki Sámuel kancellársága alatt, ki újévi ajándékkal is kedveskedett Simon Mihálynak, a mint naplója mutatja: „Die 9 január 1699. Vettem Gombkötő Györgytől a hajszin mentére, a *Teleki* uram ajándékozta varráshoz, tizenkét aranyfonalból kötött gombot gombházastól 4 frt 30 kr“. 1700. Teleki ismétli újévi szíveségét: „A Teleki uram ajándékozta dolmány posztaja préselésért a posztócsinálnak 34 kr“.

Naplója tájékoztató nyújt a felől is, meddig lakott Bécsben. 1713. mártius végén tesz posztó s más kelme bevásárlásokat magának, nejének, testvére, rokonai és jó embereinek egy veress bagaria párnaszakot. Posztókat e szerint: Barátszint öt rőfet per flor 5-30 kr. = 27 frt 30 kr., szekfűszint, levendula szint feleségemnek per 4 frt 30 kr. = 11 frt 15 kr. Teczszint Jármí Zsuzsi számára két rőfet per 5 frt. 50 kr. = 11 frt. Kéket Simon János uram számára 3 rőfet per 4 frt 15 kr. = 13 frt 30 kr. Ugyan kékei Simon Györgynek 3 rőfet stb. Ezek testvérei, tehát ajándékba hozza lejöveletekora.

Ugyanazon hó 31. Bécsben kél egy tanu vallató parancsa (Compulsorium mandatum). Bécsben 1713. jun. 30-ig volt. Ekkor lejött Nagy-Szebenbe az akkor felállított guberniumhoz. 1714. máj. 20. Simon Mihályt, kormányiszéki belső titkos tanácsost, Rettégi Mária, székely-kereszturi Váradi József neje, néhai Rettégi Jánosnak Gergely Judittól született leánya, teljhatalmu gondnokává választja és nevezi ki.

Ezen minőségben, mint kormányiszéki tanácsost, többször meghívja gr. Korda Zsigmond kormányzó, 1714—1722-ig, gyűlésbe, most Szebenbe, majd Kolozsvárra, majd ismét Beszterezére a pestis miatt 1719.; 1720. november 12-re Szebenbe, Steinvere generalis temetésére; 1721. ápril 3-ra Medgyesfalvára, fia keresztelési ünnepélyére; ugyanazon év június 22-re gr. Virmond fogadása végett Kolozsvárra; 1722. jun. 15. újból Kolozsvárra. 1721. a fehérvári káptalan hívja meg néhai Mártonffy György püspök temetésére szeptember 5-re. A guberniumnál 1723. nov. 27-ig szolgált. E napon ebéd alatt szélhűdés érte s éjjeli 12 órakor kimúlt.

A Rákóczi harez mozgalmas éveit Bécsben élte át. Természetesnek találjuk tehát, hogy mint udvari ember minő szempontból tekintette és ítélte meg azt. Nem kurucz, hanem labancz nézetét kifejeli határozottan 1711. június 25-én¹ Bécsben kelt s vejéhez, Jármí Miklóshoz, irt terjedelmes levelében, a mint alább látni fogjuk.

Az egyszerű irnokból belső titkos tanácsosi méltóságra emelkedett Simon könnyüszerral eszközölhette a kormányiszék levéltárából a Rákóczi mozgalomra vonatkozó fontosabb okmányok lemásolását. Ezek közül néhányat idejegyzünk.

¹ Akkor már vége is volt a kuruczmozgalomnak. Bécsben egymagára különben is bajosan kuruczkozhatott volna az a II. Apafi Mihálylyal még a kuruczmozgalom előtt odakerült pár magyar.

Az erdélyi udvari kanczellária értesíti a kormányzékét, hogy kiknek adattak útlevelek, armalis v. nemes-levelek s minő határozatok tétettek egyes emberek, családok és községekre nézve sat. 1699. és 1702. években.

I. József leírata Magyarország rendeihez I. Leopold halála alkalmával 1705. május 14. és a palatinus kísérelve máj. 15. az elégületlen Magyarokhoz.

1705. decz. 15-re Segesvárra hirdetett gyűlés határozatai 12 cikkben aláírva márczius hó 3-án a gyűlés utolsó napján Haller István elnök, Simonffi Mihály főjegyző által. (Kővári 30-ra írja a gyűlést.)

1707. A deputatiónak¹ a ministeriumban előterjesztendő ügyeinek kivonata január 20. február 21. és márczius 14. és 17-ről.

1707. aug. 2. Nyílt parancs Rákóczy Ferencnek erdélyi fejedelmé választását illetőleg, ellenmondás, tiltakozás és semmisnek nyilvánítás.²

1707. Névjegyzéke az ország azon főrendei és nemzeteinek, kik a Rákóczi pártot követték. Továbbá: kik maradtak meg a hűségben a megyék- székely- és szász-székekben, kik költöztek be Szebenbe, Brassóba, Fogarasba vagy mentek ki Moldvába, Oláhországba 1709. A hűséges főrendek és mágnások közül, kik vannak hivatal nélkül 1708. 1710. Összehasonlítása az erdélyi azon főrendeknek és nemzeteknek, kik jelen vagy távol voltak.

Nyílt levél I. József királytól a magyarokhoz 1709. július 4., hogy a kik egy hó alatt visszatérnek a hűséghez, kegyelmet nyernek, az ellenkezők pedig száműzetnek s javaik a kincstár számára lefoglaltatnak, ívrét nyomtatásban.

A főispánok és királyi táblabírók esküformái.

Vannak az említettekén kívül eredeti levelek is. Például Biró Sámueltól két-két ív terjedelmű két levele 1709. és 1710-ből Szebenből keletve. Továbbá Lengyelországból Taszieski Ákostól az erdélyi szegényeknek nevezett unitáriusok fölsegelésére rendelt Bécsbe küldött 2728 tallérről szóló Szentkereszti Andrásához intézett latin levél, hogy az erdélyi kormányzékhez küldje a bécsi udvari cancellária nagyobb biztosság végett. 1711. szept. 12. (Kővári is szól ezen pénzről K. Magvető, XXXIII. k. 301. l. 1898.)

Désfalvi előneve, predikátuma, azon Kisküküllő vármegyében a dicsőszentmártoni járásban fekvő mondhatni kiesiny községtől Désfalváról van, melynek magyar és oláh lakói 875 lelket tesznek vallásra nézve unitáriusok és görög katho-

¹ Deputatio regia. Erdélyben a három alkotmányrészes — magyar, székely és szász — nemzetből egyenlő számban kinevezett 16 tagú kormányzó-bizottság.

² A II. Rákóczi Ferenc és társai ellen 1715. hozott száműzési törvény-cikk (I. decretum 49.) törlését most kezdi sürgetni a szabadságért lelkesülő budapesti egyetemi ifjúság, mely törvényezikket hallgatva tünték országgyűléseink 187 éven át. (Ellenzék, 1902. febr. 17. 39 szám.)

likusok, a házszám 178. Négy századon át több családnak volt *Désfalvi* előneve. 1488. Bécsben költ eredeti oklevél szerint Mátyás király levelet¹ nova donatio ad néhai *Désfalvi* Eczely² János négy leányának: Anna, Orsolya, Héléna és Juliánának *Désfalvára*.

1602. aug. 30. Megyes, Básta György³ Rudolf császár hadvezére Erdélyben *désfalvi* Nagy Bálintnak, a császár bizonyos lovagvezérének ad nova donatit Belső-Szolnok vármegyében Hagymás nevű egész birtokára, melyet Báthori Zsigmond uralkodása alatt 1582. körül az ország kormányzótól nyert és Mihály vajda is megcrósított.

1618. ápr. 25. Bethlen Gábor ad a *désfalvi* Balogh családnak új adománylevelet a *désfalvi*, haranglábi és sárosi egész és részirtokokra.

Születését tanúsító anyakönyvi kivonatot azon korból a XVII. századból kivált a kisebb falusi községekben siker nélkül keresünk, ennek megfelelő időkort bizonyító oklevelet, revisionales hivatalosan állítottak és adtak ki. A Simon Mihály időkorát bizonyító ilyen levél-revisionales 1675. május 13. költ és ebből tudjuk meg, hogy életének 22 évét betöltötte és a 23-ban jár. E szerint tehát 1652—3. született.

Ugyanazon évben, hónapban és napon revocatiot v. retractatiot (visszavonás, megmástitás) kér és nyer, mely szerint szülői, fiu és leánytestvérei, elődei, atyai és anyai ágon levő rokonai vagy bárki által s bárhol tett minden oly szerződéseket, végrendeleteket, szóval minden oly intézkedéseket, melyek az ő jogaira, bárhol levő birtokaira nézve károsok és hátrányosak, megmástithatja, felbonthatja, szóval: jogorvoslattal élhet.

Édes atya Simon Kristóf, édesanyja Székely Anna, Szentábrahádi Székely Pálnak második nejétől, Sárdi Simény Annától⁴ született leánya, ki 1677. januárius 28. kelt osztoztató parancs — divisionale mandatum — szerint a sárdi udvarház és birtok, úgy a nagycsergedi birtok ötöt illető egynegyedrészenek kiadását, kihasztítását és elkülönítését követeli unoka testvéreitől, ifj. Simén Tamás, János és a Jakabházi fiaktól.

¹ A hártýára írt oklevél Báthori István erdélyi vajda a kenyérmezei bősvezér aláírásával; a pecsét hiányzik róla csak a helye látszik. Mátyás király a maga részjóságait: Harangláb, Gálfalva, Kissáros, *Désfalva*, Borzás, Somostelke, Laczkod, Széplak és Balázstelke községekben Székely Mihálynak, Szentiváni Mikay Antal fiának és héderfaji Lőkös Domokos fiának s ezek utódainak adta.

² Eczeli- vagy Ecelini-villa: Megyes városa, tehát *Désfalvi* Megyesi János leányai.

³ Pappírra írva, borított pecséttel, Básta eredeti név aláírásával.

⁴ Sárdi Simény Anna édesatyja id. Simén Pál, anyja: Kövesdi Nagy Anna; testvérei: idősb Simén Tamás, Gergely és Erzsébet, Jakabházi Györgyné. Tamás fia ifj. Tamás; Gergely fia János; Erzsébet, Jakabháziné fiai: Pál és György, Simény Annának második férje 1645. tanu vallató parancs szerint szentábrahádi pap László Gergely volt.

Simon Kristófnak Székely Annától 3 fiú s 1 leány gyermeke volt: Mihály, János¹ és György és Kata. János 1713. Küküllő-vármegyének főbirája, György gr. Kornis Zsigmond kormányzónak volt szolgálatában, a honnan 1714. kilépett, a mint Kornis Gubernátor Szebenből írja Simon Mihálynak: „kegyelmed öcsese nem tudom mi okból viseltetvén, szolgálatomról lemondott, kit noha abban megtartani tovább is nem sajnálottam volna, mindazáltal szándékát ellenezni nem akarván, elboesátottam.“

A három testvér 1679. okt. 11. meginteti Simon Tamást és Jánost egy szerződés pontjainak megtartása végett.

A három fiutestvér közül György elébb halt meg, mint Mihály bátyja s így Mihályt halálakor 1723. nov. 27-én, Györgynek csak gyermekei gyászolták: György, Mihály, valamint leányai: Borbára, Kata, Judith, Sára. Jánosnak fia is János volt.

Simon Mihály kétszer nősült. Első nője désfalvi Tordai Anna, mivel hat évet élt; a második Horváth Krisztina 1679. január 1. kelt szerződés szerint Orosz Demeterné és két kisebb fia Pintilia és Jancsi jobbágyúl kötelezik magukat Simon Mihálynak és két ágon *leendő* gyermekeinek és successor atyjafiainak. Ugyanazon év június 10-én Apafi Mihály fejedelem, mint előbb említők, négy jobbágyot ad Simon Mihálynak és vérszerint való testvéreinek. Nőjét nem említi az adománylevél. Nősülése ezek szerint a nyolcvanas évek elejére tehető. A felette tartott oratio szerint első nejét 1684-ben vette el; másodikat 1694-ben négy évi özvegység után. Első nejétől egy leánya született: Simon Judit, ki 1700. ápril. 20-án még hajadon s édesatyja természetes gyámja; egy év múlva 1701. ápril. 21. már magyar dellői Jármí Miklós második felesége, az első Kun Zsófi volt. Első nejétől egy fia is született: Mihály, ki két éves korában az anya halála után nem sok idővel meghalt.

Simon Mihály első neje Tordai Anna 1690-ben halt meg. Érintők előbb, hogy Bethlen Gábor 1618. ápril. 25-én új adománylevelet adott désfalvi Balogh Jánosnak s testvérei és rokonainak. Ezen Balogh Jánosnak Désfalvi Judittól született leánya, Balogh Anna Bedő Máténé. Bedő Máténak Balogh Annától való leánya, Bedő Judith désfalvi Tordai Pál felesége, és leányuk Tordai Anna Simon Mihálynak lett élettársa s leányuk — mint látók — Jármí Miklóshoz ment férjhez és így a nagykiterjedésű nemes Jármí családdal is összeköttetésbe jött.

¹ János és Mihály nevet többen viselnek e családból, kivált a későbbi időkben. 1715. nov. 20-án idős. és ifjabb Simon János tanuskodnak, hogy Bánffi Miklós Koczop Sztojkat, Vaszilit és Mátét Simon Mihálynak adta örökös jussal. — 1734. január 27. néhai Désfalvi Simon Jánosnak S. Mihály testvérenek 3 leánya: Margit, Justina és Rebeka megosztóznak Désfalván az ingóságokból. — 1765. Désfalvi id. Simon János meghal aug. 1-én 77 éves korában, temetett Magyar-Ujfaluban. A gyászjelentést Simon Mihály és János írják alá (marosvásárhelyi ref. kollég. könyvtárában.) A Ker. Magvetőben XXXIII. köt. 301. lap. a későbbi időből több Simont hoz fel Kővári László.

Birtokainak nagy része leánya Simon Judit által a Jármí családra ment át Jármí Miklós gyermekeire: Jármí Mihály, Ilona és Zsuzsára s ezek által másod unokáira Jármí János és Miklósrá, ki 1767-ben 15 éves volt. Jármí Ilona férje Pápai Ferencz¹ és Jármí Zsuzsa Suki István felesége.

Második nejével Horváth Krisztinával szerzett birtoka (1724.) végintézkedése értelmében leánya és özvegye között oszlott meg. „Nem subscribált s peccsételt mindazonáltal maga tulajdonkezelével írt dispositiója találatott a kalamáris lúdában,“ mely szerint a dedrád-széplaki udvarháznak jobbágyokkal s minden hozzá tartozókkal együtt az özvegy birtokában kellett maradni. Hogy azonban az özvegy halála után utódai és a Simon Judit utódai között az osztás alkalmával történhető viszálynak eleje vétessék és a per-patvar kikerültség: Horváth Krisztina Simon Mihály özvegye és Simon Judit, leánya 1724. ápril. 24. intézkednek az osztályról. Ezen elővigyázat és gondoskodás azonban sikertelen volt, mert Horváth Krisztina unokái (első férjétől) felső v. dedrád-széplaki Széplaki György és János elhordották Simon Judit désfalvi javait, melyek atyja Simon Mihály és Horváth Krisztina szerződések erejénél fogva szállottak reá. Ezen kívül 1724. február havában a kormányzóhoz folyamodik Simon Judit s kéri, hogy néhai édesatyját illető hátralék fizetését utalványoztassa ki az ő számára egészen, mert édes atyja négy ekklézsiának rendelt kevés pénzt 60 magyar forintot és ha mostoha anyjának, Horváth Krisztinának utaltatik ki az egész hátralék összeg, semmit sem ad neki s az ekklézsiákat sem elégíti ki. Ezen kérelmére febr. 26-án tagadó választ kap, hogy a kamara főpénztárnoka Kozma Kelemen csak az özvegy nyugtájára adja ki a pénzt, tehát egyezzék az özvegygyel.

Horváth Krisztinának Simon Mihálytól nem maradt utóda, csak első férjétől Diószegi Borbély Pétertől egy leánya: Borbély Mária, kinek férjétől Széplaki Istvántól fia kis- v. felső-dedrád-széplaki Széplaki György, ennek leánya pedig Széplaki Krisztina m.-csesztvei Bágyoni László felesége. Az előadottak szerint Simon Mihály vagyona fiu-utód hiányában leány-ágon széteszlott.

Simon Mihály meghalt 1723. november 28-án² Hivatalos működésben utoljára N.-Szebenben találjuk 1722. az országgyűlésen a pragmatica sanctio tárgyalása alkalmával, a mikor az április 1-én tartott kir. kormányzó tanácsülésében jelen vannak: gr. Kornis Zsigmond a kormányzó, b. Vesselényi István, a karok és rendek elnöke, b. Haller György, b. Kemény László, b. Bornemisza János

¹ Pápai Ferencz alsójárai, a tordai unitar. egyházközségnek gondnoka, midőn Virmont tábornok a tordai piaci templomot 1721. elfoglalta, őt Kereszturi Sámuel lelkészszel együtt Szebenbe hurcoltatta. (Kövári L. Ker. Magvető XXXIII. 306. lap.)

² Ker. Magvető XXXIII. k. 1898. 301. l. Kövári László Zsuki Lászlónál is 1741.-ről említi Simon Mihályt, de ez nem vonatkozhatik az 1723.-ban meghalt Simon Mihályra.

József, Szentkereszti András, *Simon Mihály* és Vest Sámuel figy-szintén a karok és rendek is. Ezen ülésben az osztrákház nőágá-nak örökösödési jogáról kész fogalmazvány olvastatott fel. (Századok, XIII. k. 317. l.)

Anyagi gyarapodásának forrását több körülménynek tulajdoníthatni. A fejedelmi adományok mellett a maga és atyja házassága útján is szépen örökölt. Édes anyja Székely Anna jogán a sárdi és nagycsergedi Simén birtokból egynegyed részt kap testvéreivel; valamint neje Tordai Anna után szintén igen jelentékeny birtoknak lett részese. A désfalvi, haranglábi és sárosi birtokrészek, melyekre Bethlen Gábor új adomány-levelet adott 1618. nagyrészben reá szállottak Balogh János és neje Désfalvi Judit után, kiknek Balogh Anna leányukon kívül többi gyermekeik ivadék nélkül haltak el. Bedő Annának Bedő Mátétól két leánya volt: Bedő Anna és Judit, az első Tordai Istvánhoz, az utolsó Tordai Pálhoz ment férjhez. Tordai Istvánnak nem maradtak gyermekei és így Tordai Pál leánya, Tordai Anna Simon Mihályné örökölte az említett három községben volt birtokrészeket.

Ezen örökléseken kívül hagyomány útján is növekedett birtoka. Désfalván lakó nemes és tiszteltes Köröspataki Ferencz feleségével Albert Orsolyával együtt Désfalván levő nemes házakat, fundusokat, örökségeket Simon Mihálynak örökbe fogadott fioknak adják és hagyják halálok esetére. Az erről szóló okmány 1678. decz. 2. Désfalván a Simon Kristóf házánál kél, a fejedelmi megerősítés 1679. jun. 2. aláírva Apafi és cancellárja Bethlen Farkas és a titkár Lugosi Ferencz által. A beigatás és az erről szóló tudósítás, kihirdetés 1680. ápril. 23. történt meg.

Az elősorolt adományok, hagyományok és öröklések mellett hágyoni gyarapodásának nem kis emeltyűje volt mérsékletes rendes életmódja és háztartása s szigoruan pontos takarékossga, a mi naplójából tisztán, világosan kitérnik.

Minden kiadását, költését a legapróbb részletekig bejegyezte pontosan; egy darab ruhának kelméjét szintén, bársony vagy selyem bérlését, zsinorját, gombjait külön-külön árukkal, a szabó számláját s azután összegezi az egészet. 1700. könyveket küld Simon Kristófnak Bécsből a kolozsvári scholába a praeceptorától Csapai Ferencztől. 1701. és 1702-ben hasonlóan könyveket küld Kristófnak. 1710. hintót csináltatott négy üléssel, kívül egészen megbőrözve, belől színét jól megtartó veres posztóval bevonva, két ülésbe való vánkossal és bakra való takaróval együtt in summa 191 forint. Szolgálati készségét mutatja a sok megrendelés Erdélyből rokonoktól, ismerősöktől, báróktól, grófoktól. A reformatus püspöknek Horthai István uramnak is vett életánt esont puska-palaczkot, egy nyakba vető minutas órát 50 frt., két fehér háló-süveget 1 frt., egy bokor nyári keztyüt. A püspökneknek Horthinének két vég vékony gyolcsot 9 frt., egy fertály sáfránt 3 frt., félfertály szekfüvet 30 kr., félfertály szerecsendió virágot 2 frt. 45 kr., két pár

öntalat 10 frt., tizenkét virágos esészt 10 frt., Pápai Pálnak, Járminak, Horváth Boldizsárnak vad- és madárhívó sipokat sat. De legyen elég ennyi mutatványul. Kérését, megbizását szives készséggel teljesítette mindenkinek, a ki csak hozzá fordúlt.

Nem feledkezett meg szülőföldre egyházközségéről is. „Szegőd-ség szerént csináltatván — írja 1709. október 15-én naplójában — egy ezüst pohárt a désfalvi ecclesiához belől egészen aranyosan, van benne 28 lat, 2 quint, fizettem latjéért 1 frt. 30 krt. Megint azon felül, hogy néholt kívül is aranyozta 1 frt. A betük reámet-széséért 52 krt. In summa 44 rfrt. 52 kr. Megint egy tányért hozzá feljül egészen, alól a széli és feneke aranyos, melyben van 8 lat és 3 quint, latjéért fizettem 1 frt. 33 krt. A betük reá metszéséért 45 krt. Summa 14 frt. 18 kr. Summa utriusque 58 rfrt. 54 kr. = 70 mfrt 68 denár.

1715. ismét áldozatot hoz: megújíttatja, restauráltatja a tem-plomot belől Simon Mihály „istenes indulatjából tulajdon költsé-gével.“ Ugyanezen évben júniusban Désfalván generalis gyűlés tartatván, a szent consistorium ad az unitárius templomban a méltóságos úr ő kegyelme feleségének székhelyet. (Lásd. Ker. Mag-vető. 1902. 107. l.)

Élettörténete többi adatait, politikai hitvallását sat. egészítse ki sajátkezüleg írt levele, melyet itt közre adunk.

„Isten minden üdvességes jókkal, jó egészséges étellel áldja meg kegyelmedet, kedvesivel együtt kívánom.

Adámosról 13. may. datalt kgl. levelét vettem becsülettel, kgl. életét és hazájába hosszas szenvedési után való beérkezését örömmel értettem és hogy az hozzája tartozó kedvesit is esendes és egészséges életben találhatta. Nem kétlem volt elég szenvedése kglmeteknek erdélyiekül, midőn édes hazájokból és lakóhelyekből idegen helyre és mások fala alá szorultak eselédestől; de bár akkor gondolta volna jól meg kgltek, mit tegyen embernek hazájából kimenni és idegen nemzetnek hagyni, mikor ben volt és ne engedte volna magát haszontalan és fundamentum nélkül való színes biztatásokkal elhítenni és seducaltatni. Értelmes sententia: Felix quem faciunt aliena pericula cautum. Kegyelmednek penig némely becsületes atyafival együtt lehetett volna proprio periculo tanolni, ha in memoriam revocalták volna, mint járának a Tököli biztatásával; de megtartván amaz intést Afflictis non est addenda afflictio, ezt abban hagyom s amaz böles mondással: et horum aliquando meminisce juvabit és a Szent Dávid ama szavaival consolalom kglmedet: Jómra lón uram énnekem, hogy megalázzál engemet, hogy megtanolnám a te szerzésidet. Szomorán értem annyi sok becsületes hazámbeli atyánkfainak elhullásokat, kik ha szintén idegen földön takarítottak is el, nyugosznak az ő ágyas házokban és nem éri őket semmi gonosz. De a kik még életben oda vannak, nem tudom mivel biztathatják magukat. Maledictus, qui confidit in homine; lehet oly idő, megtérnének, ha térhetnének. Nekem

úgy tetszik, okosabban cselekedtek, a kik amplectálták a (amnestiat) gratiat és hazájokba visszamentek, ha puzstára mentek is, de isteni gratiából tulajdonokra. Nemesei szabadságnak keresését praetendálták a jó magyarok, de azt csak ajkokon pengették, eselekedetek contráriumot mutatott. Szép specimenjét adták az onodi gyűlésben, mikor a vármegyék követeit törvénytelen kezekkel furiosa megölték, melyért ma is a keresztény világ előtt rosz emlékezetben vannak. Hát a haza fiainak annyi raboskoddatások vajjon elementianak és a szép szabadságnak munkája-e? De legközelebb a kik most ex desperatione amplectálták a gratiat, vajjon sincere cselekedtek-e magok atyjokfiaival, midőn excludálták per pacificationis tractatum az amnestiából azokat, a kik ante hunc tractatum tértek vissza hazájokba előbbi homagiumok mellé? melyen ez a felséges udvar is álmélkodott és in ea parte reformalt, a mint kglđ a felséges császárné assecuratoriájából megláthatja, mert publicumra megyen nyomtatás által is. Hihető oda czélozott kglđ., a midőn a Jármí György uram alkalmatosságára való vigyázásra kér kglmed. Generaliter lévén már engedtetve az amnestia, ő kglmet is comprehendalja és nem félhet, csak Isten egyéb tüztől oltalmazza hazánkat.

A mi kevesen mi itt (Bécsben) voltunk, nem voltunk oly mérgesek és hazánk törvényének rontói, hanem a tűznek oltogatói; mint a kurucz atyafiak voltak mi ellenünk, sőt a magokkal egy hajóban evezők ellen is. — Engem Isten nem tudom mire tart, kétszeri alkalmatossággal akadtam már meg haza menő szándékomban; elsőbben a szegény ur, *Sárosi János* halála, de inkább azt követő nagy confusio és rettentő revolutioja a haza állapotjának; most pedig a boldog emlékezetű császár és kglmes urunk s királyunknak hirtelen és véletlen halála. Vice cancellarius uram is (*gr. Teleki Sámuel*) alámenvén Erdélybe, egy secretarius héjával is lévén a cancellaria, csak hárman vagyunk in consilio, ennek is egyike menő félben van szebeni uraságra: várnom kell pro publico bono az üdőtől és alkalmatosságtól, ha becsülettel kezdettem úgy is végezhessem uram és hazám szolgálatját; kitől is búcsuzzam, míg az urunk székibe nem ül? melyet min-lazáltal itt remélnék nemsokára, hogy megleszen. Nekem is van bizodalom, hogy sok óhajlásom és fohászkozásom után az én jó Istenem hazámba vezérel, noha énfelelem is secure beszéltek olyant némelyek, hogy soha haza nem megyek ismét. Igaz dolog: mindkettőnknek nyavalyás feleségemmel együtt igen megváltozott előbbeni egészségünk, neki ugyan holt hírért költötték volt, de kivált én tavaly a tavasz kezdetén arra jútottam vala, hogy a jobb kezem és lábom elsőbben csaknem úgy elesett vala, mint a guttaütésben, azután rettenetes kinokat szenvedtem véle, attól fogva mind kura alatt vagyok, még sem épültem jól ki belőle. Feleségem is hasonlóképpen sok időtől fogva van doktori cura alatt, de mégis Isten életünknek kedvezett és talám addig is kedvez, míg kglmeteket ez életben meglátunk engedi.

Emlékezik kglmed postscriptájában egy Segesvárra vitt almariomom felől, hogy tennék dispositiót a benne volt könyvek megszáraztatások felől, mennyi ideje annak, hogy az úgyvan, ha vas lett volna is megette volna eddig a rozsdá Meg vallottam én annak a kárát, a volna kevesebb; de hová löttek azok a ládák és a bennevalók, a melyeket kglmetek kihozott Vásárhelyről? Ugy tanultam ki, nem igen báuták volna azt, akárhova legyünk mű, csak kaphatták az emberek kevés otthon maradtott javaeszkáinkat, marháinkat és jószágokánkat. Örömet is nyúltak gondviseléséhez, de nem a mi suceursusunkra, hanem a magok hasznára.

A mi a *gróf Sárpataki Márton* uram nekem conferált adámosi fundusát illeti, olyan mint a Markalf ajándéka. Nem is kérttem, hanem kéretlen obstrudálta, csak kezembe kellene bocsátani, én nekem a nélkül is nem lévén szükségem reá, ugyancsak kglmeteknek hagynám, a besenyecit foglalná vissza kglmed magának, ha mást nem adna másutt kglmednek a esere helyett. Nekem az a collatiója teszen kevesebbet, de annál többel adós, valóban rosszúl fizet jótétemért, de annak is végének kell lenni, ha szépszerént nem, kedvetlenséggel is.

Borsainé asszonyomék és *Jármí György*¹ uram köszöntéseket becsülettel vettem, Istentől én is ő kglmeknek minden jókat és hazájokban édes házoknál való esendes nyugodalmat és hazájokban való békességes lakást kívánok.

Feleségem és *Kriska*² is kgltek köszöntését kedvesen vették, nevezett szerint is *Kriska a Jármí Ilona*³ asszony köszöntését; kglmednek pedig az a válasz, hogy kglmed állott el előbb a szövetség mellől s kegyelmedre lehet méltóbb panasz ez iránt.

A terjék (mákony tartalmu gyógyszer) felől ha előbb irt volna, a leányom az egyetmással együtt, melyet maga és gyermekí számokra *Széplaki Mihály*⁴ uramtól küldöttem, elvihették volna, ha adatik bizonyos alkalmatosság, nem feledkezem el róla.

Pongrácz György uram, a kurucz-atyafiak deputatusa beszélé, hogy olyan hirt hallottak Kurucziában *Balogh Zsigmondné*⁵ asszonyom felől, hogy az ura oda léte alatt férjhez ment egy száz deákhoz; én csudálkozva hallám, holott ha úgy lett volna, nekem megírta volna valamely jóakaróm, tudósítson kegyelmed az ő kglmek állapotjáról.

¹ Jármí György Simon Mihály vejének Jármí Miklósnak testvére, kinek neje Borsai Éva. Borsainé Nagy Kata, kinek első férje Jármí Ferencz, Jármí Miklós édes anyja; második férje Borsai György.

² Kriska, feleségének Horváth Krisztiánának első férje után unokája Széplaki Krisztina.

³ Jármí Ilona, Jármí Miklós leánya, Pápai Ferenczné.

⁴ Széplaki Mihály előbbinek nagybátyja, ki Kolozsmegyében Katona községben II. Apafi Mihálytól 1709. egy telket kapott 200 frtban, beiratképpen (inscriptionaliter) kihalt család.

⁵ Balogh Zsigmondné Jármí Ferencznek leánya, Jármí Kata után unokája.

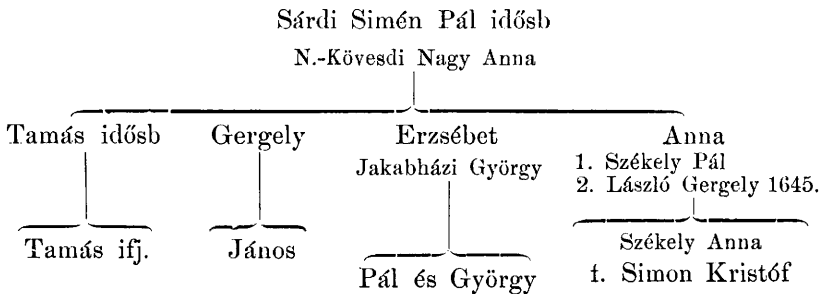
Itt olyan hírt hallék a napokban, hogy Mikes Mihály uram százharminczad magával akart volna kijönni Moldovából s nem bocsátotta a Vajda, ha úgy van, örömet érteném, kik voltak ott ő Naga körül az atyafiak közül. Ezzel ajánlom Isten őltalmába kglidet és kedvesit. Kglmednek jó szívvel szolgáló atyja. D. Simon Mihály mpr. Bécs, 25. junii, 1711.

p. s. Végh Ferencz urral közölje kglmed a punctumokat, követem, hogy nem írhattam ő kglménék.

Függelék.

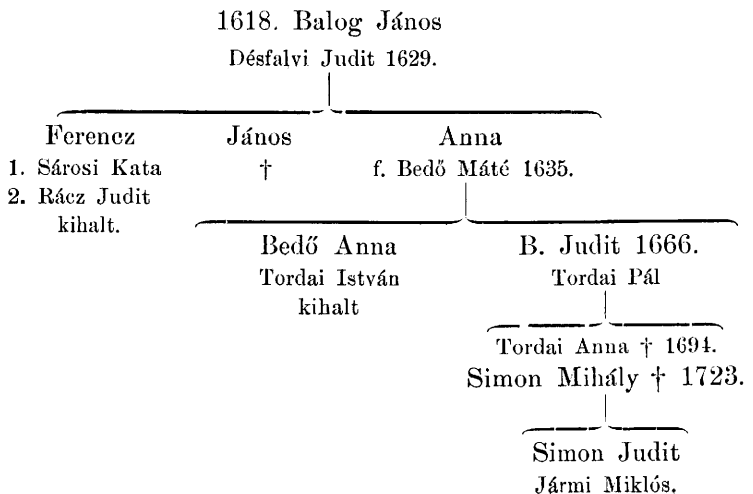
I.

Simon Mihály édes anyjának, Székely Annának leszármazása.



II.

Simon Mihály első nejének, Tordai Annának leszármazása.



III.

Simon Mihály második neje Horvát Krisztina, kinek első férje

Diószegi Borbély Péter
Horváth Krisztina.

Borbély Mária
f. Széplaki István

Ledrád Széplaki György János

Széplaki Krisztina
m. csesztvei Bágyoni László.

IV.

Désfalvi Simon Kristóf
neje: Székely Anna.

Mihály

János

György

1. Tordai Anna 1684.
2. Horváth Krisztina 1694.

Simon Judit
férje: Jármí Miklós

† 1760. Jármí Mihály
neje Gátfalvi Erzse
1742.

Ilona
Pápai Ferenczné

Zsuzsa
Zsuki Istvánné

Jármí Miklós
neje: Váró Judit

Jármí Judit
férje: Sepsi Szentiványi György.

Szentiványi Zsuzsa
Tolnai János † 1845.

Tolnai Gábor
őrnagy a 87. zászlóaljnál
Fronius Mária

Tolnai Regináld

neje: báró Wesselényi Janka.

(Ennyifelé oszlott Simon Mihály birtoka, nem is említve a melléki-ágazásokat.)

V.

Unitárius főemberek a kurucz világban.

(Simon Mihály följegyzése.)

Biró Sámuel mind a Tököli, mind a mostani (1709. Rákóczi) mozgalmakban mindig hű volt, az előtt provincialis secretarius, kétszer követ az udvarhoz, most (1709) a harminczadok felügyelője.

Sándor Gergely tartományi lajstromozó titkár, kétszer követ az udvarhoz, mindig hű volt.

Maurer István, a balázsfalvi kastély elfoglalása után a kuruczok elvittek, egy hét múlva onnan visszatérve, Brassóban maradt hiven mindig.

Gidófalvi Gábor, a mozgalom kezdetén elfogták a kuruczok, innen végre visszatért, Háromszéken felügyelő biztos lett s Brassóban élt, megmaradva a hűségben Küküllő vármegyében.

Simon János (Mihály testvére) alispán, a kuruczok elfogták s vasba verve sokáig tartották, büntették és csak óvadék alatt bocsátották szabadon. Visszatérve megmaradt a hűségben.

Eperjesi István, Kolozsvár városának első vezetője, ductor primarius. A várost elfoglalván a kuruczok, a többi polgárokkal együtt az ellenség kezébe jutott; de miután a császáriak visszafoglalták a várost, mindig állhatatosan megmaradt a hűségben.

Biró Mózes. Hasonlóan elfogatott a kuruczok által, bár otthon saját házában volt és élt, mégis velök a hazából soha ki nem ment, kétszer tartóztatták le, hogy velök fegyvert fogni vonakodott. Azelőtt négy évig az erdélyi udvari cancellárián szolgált.

(Ezeket hozták javaslatba az unitáriusok a regia deputatioba felvétel végett.)

KONCZ JÓZSEF.

Az isteni gondviselés jelei és czéljai a magyar nemzet honfoglalásában.*

Hogy őseink Dontő-Mogériában is az egy igaz Istent imádták, azt a történelem alapján nem csak én mondom, hanem mondja Ipolyi Arnold katolikus lelkész is az ő „Magyar mythológiájában“ s vele az egész mívelt világ.

Őseink már a hajdan időkben vallásosak, bátrak, hareziasok, egynejük és *szavatartó*, törvényt tisztelő, becsületes emberek voltak: ezt a történetírás úsátyja, Herodotus a Krisztus előtt jóval megírta.

Ha a biblia nem mondaná is, a tapasztalás hirdeti, hogy *a kik az Istent szeretik, azoknak minden egyaránt javukra szolgál...* s hogy *az Isten ezerziglen cselekszik irgalmasságot azokkal, a kik őtet szeretik és törvényeit megtartják.* Az Isten szeretete és gondviselése csodás jelekkel van beírva a magyar nemzet történelmébe. Nem csoda, ha ily erényekkel tündöklő nemzet az Istent magyarok Istenének s magát az Isten választott népének hitte lenni.

A *honfoglalástól* a mai napiglan az egy igaz Isten pásztorkodása látszik meg nemzetünkön. Mindenható hatalmát sok ízben megdicsőítette a nemzet erőtlenségében. *Jelekkel*, csodadolgokkal, melyeket *atyáinkkal végeztetett* a hareztéreken, törvényt tevő termekben, tudományokban, tudtul adta az egész világnak: *én népem ez!...* féld, tiszteld, becsüld s *ne bántsd a magyart!...*

Már az a csoda esemény is, hogy itt Európa szívében rokontanul, millió ellenségektől körülvéve, annyi évszázadok viharai közt — „még áll hazánk“ ma is, s megfogyva bár, de törve nem: él nemzet e hazán,“ elég bizonyosság *az Isten különös gondviseléséről*.. Mert azt még ellenségeink se tagadhatják meg, hogy a magyar nemzet hatalma, fénye és dicsőssége ma is ragyog..

* Felolvasás. Tartatott Szentháromságon, 1902. július 13-án.